

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol v právnej veci žalobcu : **T. Č.**, bývajúcí v K., zastúpený A., proti žalovanému : **Slovenská republika – Krajský stavebný úrad Košice**, so sídlom v Košiciach, Komenského č. 52, zastúpený A., **o náhradu mzdy, príspevku na stravovanie a náhradu mzdy za dovolenku s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde Košice II pod sp.zn. 22 C 115/2007, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 2. decembra 2010 sp.zn. 1 Co 205/2009

t a k t o :

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 2. decembra 2010 sp.zn. 1 Co 205/2009 v jeho zamietajúcej časti týkajúcej sa úroku z omeškania a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Košice II rozsudkom z 21. júla 2009, č.k. 22 C 115/2007-236, zaviazal žalovaného zaplatiť žalobcovi istinu 24 550,23 €, spolu s príslušným úrokom z omeškania počítaným z jednotlivých súm za jednotlivé obdobia. V prevyšujúcej časti uplatnený nárok a príslušenstvo žaloby zamietol. Uložil žalovanému zaplatiť na účet prvostupňového súdu súdny poplatok s tým, že o trovách konania a trovách štátu rozhodne samostatným uznesením. V odôvodnení rozhodnutia prvostupňový súd uviedol, že žalobca sa pôvodným návrhom podaným na Okresný súd Košice II dňa 17.3.2004 domáhal určenia neplatnosti okamžitého skončenia pracovného pomeru, neplatnosti skončenia štátnozamestnaneckého pomeru na základe zákona, určenia, že štátnozamestnanecký pomer trvá a náhrady platu. Okresný súd rozsudkom č.k. 22 C 46/2004-230 zo dňa 6.12.2006 určil, že štátnozamestnanecký pomer žalobcovi trvá (viď na str. 2); tento bol rozsudkom Krajského súdu v Košiciach č.k. 2 Co 37/2007-261 potvrdený (nárok na náhradu platu vylúčil na samostatné konanie). Žalobca prostredníctvom právneho zástupcu podaniami z 20.6.2007, 17.10.2007 a 18.11.2008 upresnil svoje platové nároky pozostávajúce z

- náhrady platu za obdobie od 16.2.2004 do 29.7.2007 vo výške 812 367,-- Sk brutto,
- náhrady za nevyčerpanú dovolenku za obdobie rokov 2003 až 2007 vo výške 116 901,50 Sk brutto,
- náhrady za stravné za 864 pracovných dní vo výške 47 223,-- Sk,
- príslušenstva počítaného zo sumy 976 491,50 Sk vo výške 8,9 % ročne od 8.11.2005 do zaplattenia, počítaný ako stredná hodnota úroku za stredné obdobie.

Vychádzajúc z právoplatného rozsudku č.k. 22 C 46/2004-230 zo dňa 6.12.2006 prvostupňový súd uviedol, že štátnozamestnanecký pomer žalobcu k žalovanému nikdy neskončil, preto nie je možné postupovať podľa ustanovenia § 44 zákona č. 312/2001 Z.z. Na základe uvedených skutočností o nároku žalobcu nerozhoduje orgán, ktorý vyslovil, že štátnozamestnanecký pomer trvá, pretože taký v prejednávanom spore nie je. Právny predpis neurčuje právomoc orgánu podľa postupu uvedenom v § 149 ods. 1 zákona č. 213/2001 Z.z. Súd je toho názoru, že má právomoc vo veci konať a rozhodnúť podľa ustanovenia § 7 ods. 1 O.s.p., a to s prihliadnutím aj na tú skutočnosť, že rozhodoval o základe nároku. O nároku žalobcu na náhradu mzdy rozhodoval v súlade s ustanovením § 149 ods. 1 a § 151 ods. 1 zákona č. 312/2001 Z.z. v nadväznosti na ustanovenie § 134 Zákonníka práce. Vychádzal zo skutočnosti, že v čase vzniku nároku bol žalobcovi priznaný funkčný plat vo výške 19 350,-- Sk mesačne. V súlade s ustanovením § 151 ods. 2 zákona č. 312/2001 Z.z. pre výpočet náhrady mzdy použil čistý funkčný plat vo výške 15 891,50 Sk, ku ktorému dospel tak, že z brutta platu 19 350,-- Sk odrátal nezdaniteľnú časť 6 736,-- Sk, platby poistného a alikvótnu čiastku dane zo mzdy (504 + 126,10 + 504 + 176,60 + 2 147,80). Dĺžku obdobia určil od 17.2.2004 do 29.7.2007 v rozsahu 40 mesiacov a 29 dní. Na základe uvedených skutočností priznal žalobcovi čistú náhradu mzdy vo výške 656 848,60 Sk (635 660,-- Sk + 21 188,60 Sk) po prepočte na eurá 21 803,40 €. V prevyšujúcej časti uplatnený nárok na náhradu mzdy zamietol, pretože podľa platnej judikatúry, ako aj z citovaných zákonných ustanovení, má nárok na výplatu čistej mzdy. Žalobca si z celkových dlhovaných náhrad uplatnil úrok z omeškania počítaný zo sumy 976 491,50 Sk vo výške 8,9 % ročne od 8.11.2005 do zaplattenia, počítaný ako stredná hodnota úroku za stredné obdobie. Súd priznal žalobcovi úrok z omeškania v súlade s ustanovením § 517 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pretože z vykonaného dokazovania jednoznačne vyplynulo, že žalovaný nevyplatil žalobcovi mzdu v lehote splatnosti, na ktorú mu vznikol nárok. Termín výplaty bol k 12. dňu

každého mesiaca. Žalovaný sa do omeškania dostal v deň nasledujúci po splatnosti platu, teda už 13. dňa v mesiaci. Žalobcom uplatnené stredné obdobie a stredný úrok nemá oporu v zákone, súd v súlade s upraveným žalobným petitom nemohol žalobcovi priznať vyšší úrok z omeškania ako bol stanovený právnym predpisom. Za niektoré obdobia bol právnym predpisom priznávaný vyšší úrok ako žalobca žiadal, ale súd nemohol prekročiť rozsah žalobného návrhu a priznal len úrok vo výške, ktorý žalobca žiadal. Žalobca si uplatnil úrok z omeškania počítaný z hrubej mzdy, pričom nárok na náhradu mzdy mu vznikol proti žalovanému z čistej mzdy, preto žalobu v časti príslušenstva uplatneného z rozdielu medzi hrubou a čistou mzdou zamietol, ako aj vo výške vyššieho úroku z omeškania, na ktorý nemal zákonný nárok a vznikol použitím stredného úroku.

Na odvolanie žalovaného Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 2. decembra 2010 č.k. 1 Co 205/2009-295 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že uložil žalovanému zaplatiť žalobcovi 21 803,38 € do 15 dní od právoplatnosti rozsudku. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol. Vo výroku o súdnom poplatku zrušil rozsudok súdu prvého stupňa. V odôvodnení rozhodnutia odvolací súd uviedol, že žalovaný v tomto konaní vzhľadom na právoplatné rozhodnutie v základnej veci ani nespochybňuje, že za žalované obdobie išlo o prekážky v práci na jeho strane, pokiaľ žalobcovi nepridelil prácu, hoci štátnozamestnanecký pomer trval. Ani v odvolaní ničím nespochybnil nárok žalobcu na funkčný plat po dobu trvania tejto prekážky, t.j. od 17.2.2004 do 29.7.2007. Pretože nejde o nárok z neplatného skončenia štátnozamestnaneckého pomeru, ale mzdový nárok za trvania štátnozamestnaneckého pomeru, správne prvostupňový súd vychádzal z toho, že nebolo použiteľné ustanovenie § 44 zákona č. 312/2001 Z.z. o štátnej službe, ale že cez ustanovenie § 149 ods. 1 tohto zákona bolo potrebné použiť Zákonník práce a peňažný nárok uplatnený v súvislosti s prekážkami v práci na strane zamestnávateľa posudzovať podľa § 142 ods. 3 Zákonníka práce. Nárok na náhradu funkčného platu za celú dobu trvania prekážok v práci teda bol dôvodný. Ani jeden z účastníkov správne výpočet funkčného platu podľa rozsudku prvostupňového súdu nespochybnil a keď prvostupňový súd tento nárok vyčíslil na sumu 21 803,40 €, vychádzal z tohto výpočtu aj odvolací súd. To bol dôvod, prečo zmenil rozsudok prvostupňového súdu tak, že zaviazal žalovaného len na zaplatenie tejto sumy, zodpovedajúcej funkčnému platu za žalované obdobie a vo zvyšku žalobu zamietol. Zamietol aj návrh na zaplatenie úroku z omeškania z priznanej sumy, pretože pre takúto sankciu, vzhľadom na charakter vzťahov medzi účastníkmi, skutočne niet opory v zákone. Na zamestnanecký vzťah účastníkov sa

vzťahoval osobitný zákon o štátnej službe (zákon č. 312/2001 Z.z.); ustanovenia Zákonníka práce (prípadne iného zákona) sa na tento vzťah mohli vzťahovať len ak to tento zákon výslovne stanovil. Ani Zákonník práce pre pracovnoprávne vzťahy nemá vlastnú úpravu sankcií pre prípad omeškania dlžníka, ale cez ustanovenie § 1 ods. 2 Zákonníka práce sa v pracovnoprávných vzťahoch aplikuje ustanovenie § 517 Občianskeho zákonníka o úroku z omeškania. Pretože zákon o štátnej službe neodkazoval na možnosť použitia § 1 ods. 2 Zákonníka práce, ale ani na možnosť priameho použitia ustanovenia § 517 Občianskeho zákonníka, pre uloženie povinnosti zaplatiť úroky z omeškania, ako sankciu za omeškanie, pri peňažnom plnení v štátnozamestnaneckom pomere chýba právna úprava. Z uvedených dôvodov zmenil rozsudok prvostupňového súdu tak, že priznanú sumu titulom náhrady funkčného platu je žalovaný povinný zaplatiť žalobcovi bezúročne.

Proti rozsudku odvolacieho súdu do jeho zamietajúcej časti, týkajúcej sa úrokov z omeškania, podal dovolanie žalobca, ktorý prípustnosť odvodzoval z ustanovenia § 238 ods. 1 O.s.p. a dôvodnosť z ustanovenia § 241 ods. 2 písm.c/ O.s.p., teda že rozhodnutie v tejto časti spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Podľa jeho názoru súd prvého stupňa správne použil analógiu práva (analógiu iuris) a tým odstránil chýbajúcu právnu úpravu. Týmto porovnaním vzťahu zákona o štátnej službe ako prameňa verejného práva k občianskemu predpisu chce poukázať, že právna prax vrátane súdnej si vypomáha analógiou z dôvodu, že pozitívne právo pozná inštitúty aplikovateľné aj pre aplikáciu zákona o štátnej službe. Poukázal na rozhodnutia súdov Slovenskej republiky, kde obdobne v štátnozamestnaneckých pomeroch pri rozhodnutiach o nároku z týchto pomeroch priznali úroky z omeškania a tak preklenuli chýbajúcu právnu úpravu. V prípade, ak by nastal taký právny stav, ktorý by neumožnil priznať nárok na úroky z omeškania ako nárok žalobcu, tak takýmto postupom by bol žalobca znevýhodnený, nakoľko jeho platový nárok bol uspokojený až 16.2.2011, teda na deň presne po siedmych rokoch od neplatne skončeného štátnozamestnaneckého pomeru. Jeho platové nároky tak neboli plnené v reálnom období a je zrejmé, že pri istom inflačnom vývoji euromeny si za zhodne vyplatenú sumu nekúpi to, čo by bolo možné v minulých rokoch. Určite je nepochybné, že zákon č. 312/2001 Z.z. o štátnej službe sa zaraďuje v právnom systéme SR medzi tzv. verejné právo, ale na druhej strane samotný inštitút štátnozamestnaneckého pomeru sa ničím významným nelíši od pracovného pomeru upraveného v Zákonníku práce, ktorý je zaradený medzi právne odvetvia súkromného práva, na základe ktorého je možné priznať pri neplnení si povinností, resp. omeškaní

s plnením, úroky z omeškania. Nepriznanie náhrady funkčného platu a s tým spojených a súvisiacich nárokov ako sú úroky z omeškania, by v samotnej podstate odporovalo dobrým mravom. Napriek tomu, že zákon č. 312/2001 Z.z. o štátnej službe síce priamo neodkazuje na § 1 ods. 2 Zákonníka práce, odkazuje však v § 149 na ustanovenia § 129 až § 132 Zákonníka práce, ktorý upravuje splatnosť mzdy a splatnosť náhrady mzdy. Pritom práve splatnosť náhrady mzdy je tou právnou skutočnosťou, na základe ktorej môže oprávnený veriteľ (zamestnanec) požadovať od dlžníka (zamestnávateľa) úroky z omeškania v prípade neplnenia riadne a včas. Navrhol, aby dovolací súd zmenil rozsudok odvolacieho súdu v časti, v ktorej mu nebol priznaný úrok z omeškania tak, že žalobcovi patrí úrok z omeškania zo sumy 21 803,38 € vo výške 8,9 % počnúc od 8.11.2005 do 15.2.2011, teda úrok z omeškania vo výške 10 234,15 €.

Žalovaný navrhol dovolanie žalobcu zamietnuť a priznať mu trovy dovolacieho konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti výroku rozhodnutia proti ktorému zákon pripúšťa dovolanie.

Podľa § 238 ods. 5 O.s.p. dovolanie nie je prípustné ani vo veciach, v ktorých bolo napadnuté právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšujúcom trojnásobok minimálnej mzdy a v obchodných veciach desaťnásobok minimálnej mzdy, pričom na príslušenstvo pohľadávky sa neprihliada. Ak je predmetom dovolacieho konania len príslušenstvo pohľadávky, dovolanie nie je prípustné, ak výška príslušenstva v čase začatia dovolacieho konania neprevyšuje sumu podľa prvej vety. Na určenie minimálnej mzdy je rozhodujúci deň podania návrhu na prvostupňovom súde.

Predmetom dovolacieho konania je príslušenstvo pohľadávky, ktorého výška ku dňu začatia dovolacieho konania, teda podania dovolania, predstavuje sumu 10 234,15 €. Dovolanie žalobcu preto v zmysle ustanovenia § 238 ods. 5 O.s.p. je prípustné.

Dovolací súd sa v ďalšom konaní zaoberal len procesne prípustnou časťou dovolania a vecnú správnosť rozsudku odvolacieho súdu skúmal len z hľadiska správnosti výroku,

ktorým odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu v časti o príslušenstve pohľadávky zamietol ako nedôvodnú pre neexistenciu úpravy o omeškaní zamestnávateľa pri vyplácaní platu zamestnancovi.

Splatnosť a vyplácanie platu žalobcovi, ako štátnemu zamestnancovi bola ustanovením § 129 ods. 1 Zákonníka práce, ktoré sa cez ustanovenie § 149 zák. č. 312/2001 Z.z. (zákon o štátnej službe) aplikuje priamo, stanovená kogentne, t.j. vždy do 12. dňa kalendárneho mesiaca. Žalovaný, ktorý zodpovedá za uspokojenie platových nárokov žalobcu, uvedený termín výplaty platu nesporne nedodrжал, keď ho vyplatil až po sedemročnom oneskorení.

Vo všeobecnosti platí, že v prípade, ak zamestnávateľ mešká s výplatou platu a plat neposkytne v dohodnutej dobe a v prípade absencie takejto dohody najneskôr do konca nasledujúceho kalendárneho mesiaca, je v omeškaní. Z dôvodu omeškania je povinný zamestnancovi uhradiť nielen plat, ale aj úroky z omeškania. Pretože osobitný zákon o plate, ale ani iný pracovnoprávny predpis nezakotvujú výšku úrokov z omeškania, v pracovnoprávných vzťahoch sa postupuje v týchto prípadoch podľa občianskoprávných predpisov (§ 1 ods. 4 Zákonníka práce); rovnako by sa preto malo postupovať aj v prípade omeškania zamestnávateľa v štátnozamestnaneckom pomere, aj keď citované ustanovenie § 149 zákona o štátnej službe výslovne neodkazuje na § 1 ods. 4 Zákonníka práce.

Súd totiž nie je absolútne viazaný doslovným znením zákonného ustanovenia, ale sa od neho smie a musí odchýliť v prípade, kedy to vyžaduje zo závažných dôvodov účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť alebo niektorý z princípov (zásad), ktoré majú svoj základ v ústavne konformnom právnom poriadku ako významovom celku. Pri tomto teleologickom výklade právnej normy je len nutné sa vyvarovať ľubovôle; rozhodnutie súdu sa musí zakladať na racionálnej argumentácii.

Pri výklade a posudzovaní jednotlivých ustanovení právneho predpisu treba totiž rešpektovať ich význam z hľadiska účelu a zmyslu tohto predpisu ako celku, a nie izolovane tak, ako to urobil v prejednávanej veci odvolací súd.

Žiadať vyplatenie platu aj s príslušným úrokom z omeškania nemožno považovať za čosi neobvyklého, nemravného či snád' dokonca protiprávneho, keď žiadna zo strán štátnozamestnaneckého pomeru nespochybňuje, že žalovaný plat žalobcovi vyplatil až

so sedemročným oneskorením. Občiansky zákonník vychádza z úvahy, že úroky z omeškania plnia funkciu paušalizovanej náhrady škody (§ 519), ktorá veriteľovi vznikla tým, že nemohol po dobu omeškania zhodnotiť (využiť) istinu dlhu. Aj podľa judikatúry úroky z omeškania so splnením peňažného záväzku sú dennou náhradou škody za stratu možnosti disponovať s dlžnou sumou (porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 4 Obo 319/1999 a pod.). Inštitút úrokov z omeškania vo všeobecnosti a aj v pracovnom práve plní charakter zabezpečovací, sankčný a kompenzačný a inak to nemôže byť ani v štátnozamestnaneckom pomere, lebo opakom by došlo k porušeniu rovnosti subjektov tohto závislého vzťahu a teda k porušeniu čl. 47 ods. 3 ústavy, či § 18 Občianskeho súdneho poriadku. Táto úvaha in dubio libertate, vychádza priamo z ústavného poriadku (čl. 1 ods. 1 ústavy) a ide o štrukturálny princíp liberálneho demokratického štátu, ktorý vyjadruje prioritu jednotlivca a jeho práva (slobody) pred štátom.

Integrálnou súčasťou ochrany majetkových práv podľa čl. 20 ústavy a čl. 1 Protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je tiež ochrana legitímneho očakávania, teda ochrana majetku, na splnenie ktorého má oprávnený prinajmenšom legitímne očakávanie s ohľadom na konkrétne a individuálne okolnosti prípadu, ktoré vo svojom súhrne ho mali založiť; môže tak urobiť právna úprava či ustálená judikatúra, ktorú zakladá aj toto rozhodnutie.

Odvolačný súd sa danou problematikou z uvedeného hľadiska nezaoberal. V dôsledku nesprávneho právneho posúdenia veci nebol dostatočne zistený skutkový stav. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozhodnutie odvolacieho súdu v napadnutej časti v zmysle ustanovenia § 243b ods. 2 O.s.p. zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie s tým, že právny názor vyslovený v tomto rozhodnutí je preň záväzný.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 31. mája 2012

JUDr. Jozef Kolcun, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová